

PILAR III

Offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravforskriften

Oppdatert per 31.12.2012

Innhold:

1	Innledning	3
2	Kapitaldekningsregelverk – Basel II	3
2.1	Kapitaldekningsregler i Helgeland Sparebank	4
3	Oversikt over konsernet	4
4	Ansvarlig kapital og kapitalkrav	5
4.1	Ansvarlig kapital.....	5
4.2	Kapitalkrav.....	6
5	Risikostyring og kapitalstyring i Helgeland Sparebank	7
5.1	Generelt om styring og kontroll.....	7
5.2	Organisering.....	9
5.3	Risikogrupper, vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov.....	10
6	Styring og kontroll Pilar I	10
6.1	Kredittrisiko.....	10
6.2	Operasjonell risiko.....	14
7	Styring og kontroll Pilar II	15
7.1	Metodevalg og beregning av økonomisk kapital.....	15
7.2	Konsentrasjonsrisiko.....	15
7.3	Likviditetsrisiko.....	16
7.4	Markedsrisiko.....	17
7.5	Forretningsrisiko.....	18

1 Innledning

EUs direktiv for kapitaldekning ble innført i Norge fra 1 januar 2007. Finansiell virksomhet innebærer et behov for styring og forvaltning av risiko. Formålet med kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom blant annet krav om offentliggjøring av informasjon om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold. Dette dokumentet oppfyller konsernet Helgeland Sparebank sin informasjonsplikt etter dette regelverket.

Dokumentet oppdateres og publiseres årlig. Oppdatert informasjon om kapitalkrav og ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis og offentliggjøres i form av note til bankens kvartalsregnskap.

Alle beløp i dokumentet er angitt i mill. kr. med mindre noe annet er spesifisert.

2 Kapitaldekningsregelverk – Basel II

EUs direktiv for kapitaldekning bygger på en standard for beregning av kapitaldekningen og vektlegger;

- Bedre risikostyring og kontroll
- Mer risikofølsom kapital
- Tettere tilsyn
- Økt informasjon til markedet

Regelverket bygger på tre pilarer:

Pilar I - Minimumskrav til ansvarlig kapital
Pilar II - Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging
Pilar III - Bankens offentliggjøring av informasjon

Pilar I – Minimumskravet til ansvarlig kapital

Reglene har et krav til minimumskapital på 8 %.

Kjernekapital + Tilleggskapital
_____ ≥ 8 %
Kredittrisiko + Markedsrisiko + Operasjonell risiko

Det samlede minimumsberegningsgrunnlaget er summen av beregningsgrunnlagene for kredittrisiko og operasjonell risiko. Den enkelte bank gis anledning til å velge ulike metoder for fastsettelse av beregningsgrunnlaget.

De ulike metodene er vist nedenfor:

Kredittrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetoden	Basismetode
Grunnleggende IRB-metode*	Sjablongmetoden
Avansert IRB-metode*	AMA-metoden*

*) Metodene krever godkjenning av Finanstilsynet

Pilar II - Vurdering av samlet kapitalbehov og tilsynsmessig oppfølging

Pilar II omfatter krav til bankens prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå, ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). ICAAP omfatter risikotyper som ikke er dekket av Pilar I, og skal være fremoverskuende. Helgeland Sparebanks vurdering av risikoprofil og kapitalbehov er beskrevet i dokumentets kapittel 5. I tillegg gir Pilar II retningslinjer for myndighetenes vurderingsprosess.

Pilar III – Offentliggjøring av informasjon

Pilar III omfatter krav til offentliggjøring av informasjon. Dette dokumentet oppfyller banken sin plikt til offentliggjøring av informasjon etter kapitaldekningsregelverket.

2.1 Kapitaldekningsregler i Helgeland Sparebank

De metodene som Helgeland Sparebank benytter ved beregning av kapitalbehovet for kredittrisiko og operasjonell:

Kredittrisiko	Markedsrisiko	Operasjonell risiko
Standardmetode	Standardmetoden	Basismetoden

3 Oversikt over konsernet

Tabellen nedenfor viser en oversikt over bankens datterselskap og de ulike konsolideringsprinsipp både for regnskapsformål og kapitaldekningsformål.

Datterselskaper er alle selskaper som Helgeland Sparebank har bestemmende innflytelse overfor. Bestemmende innflytelse oppnås normalt når konsernet eier, enten direkte eller indirekte, mer enn 50 % av aksjene, og er i stand til å utøve faktisk kontroll over selskapet. Oppkjøpsmetoden er brukt ved regnskapsføring av oppkjøpte enheter.

Investeringer i datterselskap (DS)

	Aksjekap.	Antall aksjer	Eierandel	Forretningskontor	31.12.12	Morbank 31.12.11
					Virkelig verdi / bokført verdi	
ANS Bankbygg Mo	49	5591	97 %	Mo i Rana	46	45
Helgeland Boligkreditt AS	290	290	100 %	Mo i Rana	290	190
AS Sparebankbygg	0,1	100	100 %	Sandnessjøen	0,1	0,1
Helgland Spb.eiend.selskap AS	0,1	100	100 %	Mosjøen	0,4	0,4
Helgeland Utviklingselskap AS	0,5	500	100 %	Mosjøen	10	10
Balansført verdi 31.12.10					347	246

Datterselskap Helgeland Boligkreditt AS er underlagt regelverk om kapitaldekning og har en aksjekapital på 290 mill. kr.

Tilknyttede selskaper er selskaper der konsernet utøver betydelig innflytelse. Dette vil normalt være investeringer på mellom 20 % og 50 % av selskapenes egenkapital. I konsernet er investeringer i tilknyttede selskaper regnskapsført etter egenkapitalmetoden.

Konsern

Investeringer i tilknyttede selskap

				31.12.12	31.12.11
	Beliggenhet	Bransje	Eierandel	Egen kapitalmetoden	Egen kapitalmetoden
Selskap					
Helgeland Invest AS *)	Mo i Rana	Investering	48 %	150	151
Eiendomsmegleren Helgeland AS	Mo i Rana	Eiendomsme	34 %	1	1
Storgt. 73 AS	Brønnøysun	Eiendom	43 %	2	2
Sum				153	154

*) Balanseført verdi av selskapet er basert på foreløpige tall fra selskapet pr 31.12.12.

4 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

Den ansvarlige kapital består av kjernekapital og tilleggskapital. Ved beregning gjelder fradrag, tillegg i.h.t. definisjoner i kapitaldekning forskriftene.

4.1 Ansvarlig kapital

Morbank				Konsern		
31.12.10	31.12.11	31.12.12		31.12.12	31.12.11	31.12.10
935	935	935	Egenkapitalbeviskapital	935	935	935
97	97	97	Overkursfond	97	97	97
-1	-1	-1	Egne egenkapitalbevis	-1	-1	-1
1031	1.031	1.031	Sum innskutt kapital	1.031	1.031	1031
352	364	381	Grunnfond	381	364	352
96	95	117	Fond for urealiserte gevinster	108	86	91
33	27	25	Gavefond	25	27	33
82	117	170	Utjevningsfond	170	117	82
51	36	24	Avsatt utbytte	24	36	51
0	0	0	Annen egenkapital	44	17	19
614	639	717	Sum opptjent egenkapital	752	647	628
			Tillegg:			
		218	Fondsobligasjon	218		
			Frdrag:			
-96	-95	-117	Urealisert gevinst	-108	-86	-91
-61	-41	-32	Utbytte / gaver, avsatt til utdeling	-32	-41	-61
-40	-49	-101	Immatrielle eiendeler / øvrig	-104	-51	-42
1448	1.485	1.716	Netto kjernekapital	1.757	1.500	1465
39	40	9	Netto urealiserte gevinster	5	37	38
39	40	9	Netto tilleggskapital	5	37	38
1487	1.525	1.725	Netto ansvarlig kapital	1.762	1.537	1503
11592	11.846	12.546	Vektet beregningsgrunnlag *)	13.401	12.960	12436
	12,54 %	11,94 %	Ren kjernekapitaldekning i %	11,48 %	11,57 %	
12,49	12,53 %	13,68 %	Kjernekapitaldekning i %	13,11 %	11,58 %	11,78 %
12,83	12,88 %	13,75 %	Kapitaldekning i %	13,15 %	11,90 %	12,09 %

4.2 Kapitalkrav

Minimumskravet til ansvarlig kapital.

<i>Morbank</i>			<i>Konsern</i>	
31.12.11	31.12.12		31.12.12	31.12.11
				1
0	0	Stater og sentralbanker	0	0
13	7	Lokale og regionale myndigheter (herunder kommuner)	7	13
0	0	Offentlig eide foretak	0	0
67	108	Institusjoner	61	60
272	287	Foretak	287	272
200	176	Massemarkedsengasjementer	172	200
297	322	Engasjementer med pant. i eiendom	472	405
13	10	Forfalte engasjementer	10	13
15	16	Obligasjoner med fortrinnsrett	7	8
0	0	Andeler i verdipapirfond	0	0
25	38	Øvrige engasjementer	12	17
902	964	Sum kredittrisiko	1.028	988
55	55	Kapitalkrav operasjonell risiko	58	58
-9	-13	Fradrag i kapitalkravet	-16	-9
948	1.006	Totalt beregningsgrunnlag	1.070	1.037

1) Konsernet benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget er 15 % av gjennomsnitt inntekt de tre siste år, multiplisert med 12,5.

Inntekten som tas med i beregningsgrunnlaget er i.h.t. kapitaldekningsforskriftene § 42-1 (3).

5 Risikostyring og kapitalstyring i Helgeland Sparebank

5.1 Generelt om styring og kontroll

Styret er opptatt av å sikre at konsernet har god risikostyring og intern kontroll. Konsernets prinsipper og rammer for intern kontroll og risikostyring er nedfelt i egne styringsdokumenter som gjennomgås av styret:

- Policy eierstyring og selskapsledelse
- Policy risikostyring og intern kontroll
- Retningslinjer og krav til systemer og prosesser

Styringsdokumentene er konsernets interne rammeverk for god styring og kontroll, og policyen gir føringer for konsernets overordnede holdninger til risiko, samtidig som den skal sikre at konsernet har en effektiv og hensiktsmessig prosess for dette. Rammeverket gir retningslinjer for hvordan banken skal integrere kapitalvurderingsprosess med banken sin strategiprosess.

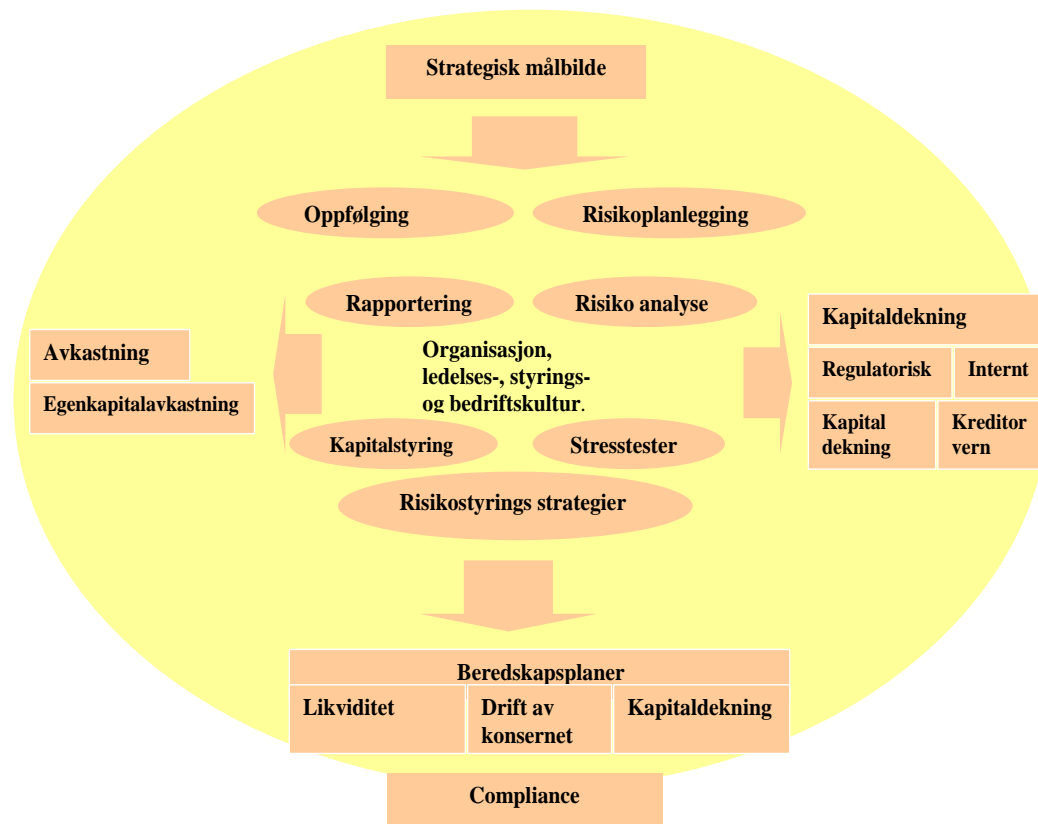
Formålet med ICAAP prosessen er å gi styret grunnlag å vurdere bankens størrelse og sammensetning av ansvarlig kapital sett i forhold til bankens risiko og risikoprofil.

Risikostyringen skal støtte opp under konsernets strategiske mål og utvikling.

Kapitalstyringen skal sikre at Helgeland Sparebank har en god kapitaldekning og en konkurransedyktig avkastning sett i forhold til risikoprofil.

I bankens årlige strategiprosess utarbeides en kapitalplan som skal sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring. Femårs prognoser fremskriver den finansielle utviklingen. I tillegg utarbeides det finansielle stresstester som viser en situasjon med alvorlige økonomiske tilbakeslag.

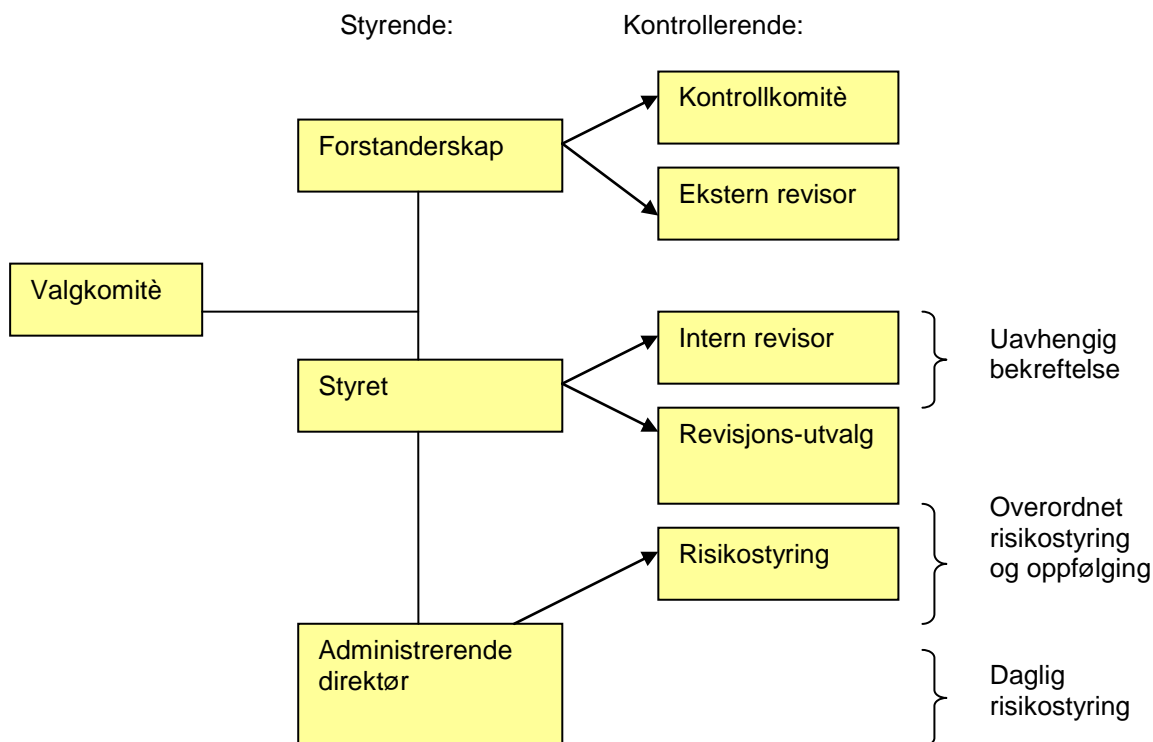
Helgeland Sparebank har en målsetting om en ren kjernekapitaldekning (konsern) på minimum 12,5 % og en totalkapitaldekning opp mot 18 % forutsatt motsyklisk kapitalbuffer på 2,5 %.

5.2 Organisering

Oversikt over styrende og kontrollerende organer i Helgeland Sparebank:

Styret

Styret fastlegger de overordnede rammer, fullmakter og retningslinjer for risikostyringer i banken. Det er styrets ansvar å beslutte og å ta stilling til bankens kapitalplan, risikotoleranse og kapitalbehov.

Styret i Helgeland Sparebank har overordnet ansvar for at:

- Banken har tilfredsstillende kapital ut fra strategisk målbilde og vedtatte forretningsstrategi
- banken har en tilstrekkelig ansvarlig kapital ut fra forsvarlig risikoprofil
- kapitalkrav i lover og forskrifter overholdes, herunder at de tilfredsstillende interne kvalitets- og kontroll krav som følger av BASEL og ICAAP regelverk.

Revisjonsutvalg

Styret har nedsatt revisjonsutvalg som skal være et forberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret i Helgeland Sparebank.

Adm. direktør

Adm. Direktør har det operative ansvaret for bankens overordnede risikostyring, herunder utvikling av effektive målings- og styringssystemer og forsvarlig intern kontroll i.h.t. forskriftskrav.

Intern revisjon

Konsernets internrevisjon utgjør ett årsverk og er direkte underlagt styret. Intern revisor skal vurdere om det er etablert betryggende rutiner på de viktigste områder i banken for å redusere risiko. Intrenrevisor skal også etterprøve at rutiner og retningslinjer etterleves.

Direktør risikostyring

Bankens risikostyringsenhet utgjør to årsverk. Direktør risikostyring er direkte underlagt adm. direktør og har ansvaret for å overvåke og koordinere den samlede risikostyringen i banken.

Forretningsområdene

Oppfølging, rapportering og overvåking: alle lederne i banken er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor eget ansvarsområde.

Compliance (Etterlevelse)

Banken har klart definert ansvarsområder og arbeidsprosesser som skal sikre:

- at bankens verdi syn og etiske retningslinjer følges
- prosess for å fange opp endringer i lover og forskrifter
- prosess for etterlevelse av lover og forskrifter

5.3 Risikogrupper, vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov

Risikotype	Risikokategorier	Beregningsmetode
Kredittrisiko	Motpartsrisiko	Standardmetoden
	Risiko utover Standard	Totalrisikomodel
	Konsentrasjonsrisiko	Store engasjement- egen vurdering
		Geografi – Egne vurderinger/beregninger
		Bransje: Banco de Espania
Markedsrisiko	Restrisiko	Egne vurderinger / beregninger
	Aksjer, renter og valuta	Standardmetoden
	Risiko utover standard	Egne vurderinger / beregninger
	Konsentrasjon	Egne vurderinger / beregninger
Operasjonell risiko	Ekstern, personell, rutiner	Basismetoden
	Risiko utover Basismetoden	Egne vurderinger / beregninger
	Konsentrasjon	Egne vurderinger / beregninger
Likviditetsrisiko	Finansieringskostnad	Egne vurderinger / beregninger
	Konsentrasjonsrisiko	Egne vurderinger / beregninger
Forretningsmessig risiko	Uventet svikt i inntekt/kostnad	Modell basert på value at risk
	Konsentrasjonsrisiko	Egne vurderinger / beregninger
Annen risiko		Egne vurderinger / beregninger

Kredittrisiko blir målt etter samme metode som for minimum kapitaldekning etter standardmetoden, mens operasjonell risiko blir målt etter samme metode som for minimum kapitaldekning etter basismetoden. For kredittrisiko gjøres det vurderinger og beregninger av tilleggsbehov for kapital utover minimums krav til kapitaldekning, på samme måte som for andre risiki under Pilar II beregninger.

6 Styring og kontroll Pilar I**6.1 Kredittrisiko**Definisjon

Kredittrisiko defineres som faren for tap som følge av at kunder eller motparter ikke kan overholde sine forpliktelser

Styring og kontroll

Overordnet strategi inneholder retningslinjer for fordeling mellom person - og bedriftsmarkedet, konsentrasjonsrisiko og geografiske begrensninger. Konsernets kredittrisiko styres gjennom kredittstrategi og kredittpolicy som er utledet fra dette. Kredittstrategien evalueres og fastsettes årlig, og inneholder overordnede retningslinjer for bankens kredittgivning. Det er et bærende prinsipp at ledere og ansatte i den utøvende bankvirksomheten skal styre og måle den risiko som banken utsettes for gjennom den løpende drift og rapportere denne.

De viktigste virkemidlene i utøvelsen av kredittreglementet er:

- Restriktiv kredittgivning i forhold til

- spesielt definerte bransjer
- knoppskyting fra egne næringslivskunder
- overtakelse av næringslivskunder fra andre banker
- Skjerpet krav til risikodeling gjennom høyere egenkapitalandel
- Etterlevelse av Finanstilsynets ti kjøreregler med kvartalsvis rapportering til styret
- Styring av virksomheten gjennom bruk av saksgangsystemer og fullmaktsrammer
- Sterk fokus på regelverket knyttet til bruk av kredittfullmakter, herunder spesielt dokumentasjonskrav rundt kundens betjeningsevne, samt beskrivelse av kritiske faktorer i tilknytning til bevilgningen
- Høy kompetanse og lang erfaring hos medarbeidere knyttet til utlånsvirksomheten
- Kredittgivning til enkeltkunder og bransjer vurderes opp mot medarbeidernes samlede kompetanse
- Kreditt gis primært til kunder innenfor bankens geografiske nedslagsfelt med unntak av gode personkunder hvor tilknytning til Helgeland er tilstrekkelig

Konsernet har fastsatt porteføljestyringsmål til bla forventet tap, konsentrasjonsrisiko, bransje, marked og geografi så vel som store kunder og enkeltkunder. Utviklingen ifht styringsmål rapporteres rutinemessig og har høy fokus i banken.

Kredittrisikoeksponeringen styres og følges opp gjennom regelmessige analyser av låntakeres og potensielle låntakeres evne til å betjene renter og avdrag, samt en vurdering av den sikkerhet som ligger til grunn for lånet. Det er også etablert oppfølging av utvikling på porteføljekvaliteten.

Økonomisk kapital

Ut over kapital avsatt i pilar I for å dekke kredittrisiko, måler banken konsentrasjonsrisiko som følge av store engasjement så vel som for engasjement fordelt på bransjer under Pilar II. Målingene blir gjort i totalrisikomodellen, nødvendige input data oppdateres pr. beregningstidspunkt. Det gjøres også en vurdering av engasjement fordelt på geografiske områder.

Tabellen nedenfor viser konsernets totalengasjement mot kunder samt kredittinstitusjoner fordelt på risikoklassifisering, kundegrupper og geografi. Øvrige tabeller viser også samlede engasjementsbeløp med verdifall og nedskrivninger.

Engasjementsbeløp gjelder utlån, garantier og ubenyttet trekkrettigheter til kunder og i noen av tabellene også kredittinstitusjoner.

Engasjement fordelt på risikoklasser

<i>Morbank</i>				<i>Konsern</i>				
31.12.12				31.12.12				
Brutto utlån	Garantier	Potensiell eksponering	Sum eksponering	Brutto utlån	Garantier	Potensiell eksponering	Sum eksponering	
Næringsliv:								
3.520	323	760	4.603	Lav risiko	3.600	323	766	4.689
1.985	81	145	2.211	Middels risiko	1.982	81	203	2.266
1.186	37	71	1.294	Høy risiko	1.182	37	71	1.290
127	7	5	139	Mislighold > 0 måneder	128	7	5	140
265	28	10	303	Ikke klassifisert	262	28	10	300
7.083	476	991	8.550	Sum næringsliv	7.154	476	1.055	8.685
Personmarked:								
5.680	14	330	6.024	Lav risiko	9.949	14	636	10.599
1.345	2	27	1.374	Middels risiko	1.921	2	31	1.954
220	0	1	221	Høy risiko	295	0	1	296
54	0	1	55	Mislighold > 0 måneder	66	0	2	68
451	0	38	489	Ikke klassifisert	457	0	0	457
7.750	16	397	8.163	Sum personmarked	12.688	16	670	13.374
14.833	492	1.388	16.713	Sum totalt	19.842	492	1.725	22.059

Geografisk fordeling av brutto utlån

<i>Morbank</i>			<i>Konsern</i>	
31.12.11	%-andel		31.12.12	%-andel
12.493	84,2 %	Helgeland	16.559	83,5 %
2.321	15,6 %	Norge for øvrig	3.260	16,4 %
19	0,1 %	Utenfor Norge	23	0,1 %
14.833	100 %	Sum brutto utlån	19.842	100 %

Geografisk fordeling av brutto utlån						
	Brutto utlån	Garantier	Potensiell eksponering	Individuelle nedskr.	Mislighold >3 mnd.	Tapsutsatt ikke misligh.
Kommuner og kommuneforetak	0	0	0	0	0	0
Forsikring og finansielle foretak	39	5	0	0	0	0
Jord- og skogbruk	1.305	2	116	4	15.166	3
Fiske og havbruk	903	6	292	0	2.972	0
Industri og bergverk	616	51	107	2	17	16
Bygg, anlegg og kraft	819	83	207	2	11	1
Handel, hotell og restaurant	381	42	101	3	5	0
Transport og tjenesteytende næringer	679	81	19	1	11	0
Eiendomsdrift	2.412	163	123	3	17	2
Personmarked	12.688	59	760	6	32	1
Sum brutto utlån	19.842	492	1.725	21	104	23

Brutto utlån og garantier er fordelt på næringer og personkunde markedet.

<i>Konsern</i>						
31.12.12						
	Brutto utlån	Garantier	Potensiell eksponering	Individuelle nedskr.	Mislighold >3 mnd.	Tapsutsatt ikke misligh.
Kommuner og kommuneforetak	0	0	0	0	0	0
Forsikring og finansielle foretak	39	5	0	0	0	0
Jord- og skogbruk	1.305	2	116	4	6	3
Fiske og havbruk	903	6	292	0	4	0
Industri og bergverk	616	51	107	2	18	16
Bygg, anlegg og kraft	819	83	207	2	11	1
Handel, hotell og restaurant	381	42	101	3	5	0
Transport og tjenesteytende næringer	679	81	19	1	11	0
Eiendomsdrift	2.412	163	123	3	17	2
Personmarked	12.688	59	760	6	32	1
Sum	19.842	492	1.725	21	104	23

Individuelle nedskrivninger på utlån*Morbank**Konsern*

31.12.11	31.12.12		31.12.12	31.12.11
		Individuelle nedskrivninger:		
53	49	Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier 01.01.	49	53
-22	-33	- Periodens konstaterte tap, hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	-33	-22
6	0	+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden, hvor det tidligere er foretatt individuelle	0	6
14	7	+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	7	14
-2	-2	- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	-2	-2
49	21	Sum individuelle nedskrivninger på utlån og garantier 31.12	21	49
39	21	Herav individuelle nedskrivninger på utlån	21	39
10	0	Herav individuelle nedskrivninger på garantier	0	10

Nedskrivninger på grupper av utlån

58	60	Gruppenedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier 01.01.	60	58
2	6	+/- Periodens endring i gruppenedskrivninger	6	2
60	66	Gruppenedskrivning til dekning av tap på utlån og garantier 31.12.	66	60
109	86	Sum nedskrivninger på utlån og garantier 31.12	86	109

Majoriteten av bankens engasjement befinner seg på Helgeland. Bankens individuelle nedskrivninger og nedskrivninger av grupper på utlån befinner seg også i hovedsak innenfor Helgeland.

Kreditrisiko oppdelt etter kundegrupper

<i>Konsern</i>		
31.12.12		
	Mislighold >3 mnd.	Tapsutsatt ikke misligh.
Kommuner og kommuneforetak	0	0
Forsikring og finansielle foretak	0	0
Jord- og skogbruk	6	3
Fiske og havbruk	4	0
Industri og bergverk	18	16
Bygg, anlegg og kraft	11	1
Handel, hotell og restaurant	5	0
Transport og tjenesteytende næringer	11	0
Eiendomsdrift	17	2
Personmarked	32	1
Sum	104	23

Engasjement med verdifall er engasjementer som ikke er misligholdt, men som det er gjort individuelle nedskrivninger på.

Forfalte engasjementer er her definert som misligholdt (>90 dager) ved forfallstidspunktet.

Nedskrivning på engasjement

<i>Morbank</i>			<i>Konsern</i>	
2011	2012	Nedskrivninger	2012	2011
		Resultatførte nedskrivninger på utlån, garantier mv:		
25	21	Individuell nedskrivning på utlån, garantier mv til kunder	21	25
2	6	Gruppenedskrivning på utlån, garantier mv til kunder	6	2
27	27	Sum nedskrivning på utlån, garantier mv	27	27
		Spesifikasjon av resultatførte nedskrivninger på utlån, garantier		
49	21	Sum nedskrivning til dekning av tap på engasjement 31.12.	21	49
53	49	- Sum nedskrivning til dekning av tap på engasjement 01.01.	49	53
2	6	+/- Periodens endring i gruppenedskrivning	6	2
22	33	+ Konstatert tap som det tidligere år er nedskrevet individuelt for	33	22
9	18	+ Konstatert tap som det tidligere år ikke er nedskrevet individuelt for	18	9
2	2	- Inngang på tidligere perioders konstaterte tap	2	2
27	27	Sum nedskrivning på utlån, garantier mv	27	27

6.2 Operasjonell risiko Definisjon

Operasjonell risiko defineres som risikoen som tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, rutiner eller systemer, menneskelige feil, kriminalitet eller eksterne hendelser (omdømme).

Styring og kontroll

Kompetanseutvikling, gode rutiner, god intern kontroll og kvalitetssikring bidrar til styring av den operasjonelle risikoen. Styringsdokumentene og kontrollsystemene er bygget opp for å ivareta effektiv

drift, risikokontroll, fornuftige forsiktighetshensyn, korrekt finansiell- og ikke finansiell informasjon, compliance av lover og retningslinjer, og interne retningslinjer og strategier.

Det gjennomføres risikovurdering på alle nivå. Risikovurderingen er dokumentert på overordnet nivå, og gir også oversikt over prosess og nøkkelkontroller i de operative funksjonene. Arbeidet med utviklingen av systemer og prosesser i de operative funksjonene har bidratt til økt fokus på kvalitet og effektivitet, så vel som målrettet drift i konsernet. Dette summeres opp i krav om å holde en viss ansvarlig kapital som sikkerhet for framtidig forventede tap, som konsernet kan bli påført som følge av operasjonell risiko.

Banken har ikke egne tall for forventet operasjonelt tap, og i modellberegningen estimeres forventet operasjonelt tap basert på tall fra sammenlignbare banker.

Vurdert ut fra organisasjonens kompetanse, organisering og ansvarsdeling, samt konsernets inntjening og soliditet, mener styret at konsernets samlede risikoeksponering er forsvarlig. Det gjennomføres en egen vurdering av konsentrasjonsrisiko knyttet til operasjonell risiko.

Økonomisk kapital

Konsernet benytter basismetoden for beregning av krav til ansvarlig kapital som skal dekke operasjonell risiko.

7 Styring og kontroll Pilar II

7.1 Metodevalg og beregning av økonomisk kapital

Bankens totalrisikomodell gir, ut fra konsernets historiske data og statistikk, grunnlag for beregning av kapitalkrav for tilleggsavsetning utover Pilar I.

7.2 Konsentrasjonsrisiko

Definisjon:

Konsentrasjonsrisiko er definert som risikoen for tap som følge av konsentrasjon om enkeltkunder, geografiske områder, enkelte bransjer, sikkerheter med samme risikoegenskaper.

Styring og kontroll

Se eget avsnitt under kredittrisiko.

Kapitalbehovet beregnet i tilknytning til minimumskravet (Pilar I) legges til grunn.

Beregningsmodell for totalrisiko beregner også kredittrisiko. Ved vurdering av avsetningsbeløpet under Pilar I stresses kredittrisiko ved å vurdere beregningsmodellens avsetningsbeløp for kredittrisiko ved ulike konfidensnivå opp mot avsetningsbeløpet ihht standardmetoden. Inputvariabler i beregningsmodellen er eksponert beløp fordelt på risikoklasser, forventet misligholdssannsynlighet og sannsynlig tap hvis mislighold.

Økonomisk kapital

Ut over kapitalbehovet beregnet under Pilar I vurderes avsetning på store enkeltengasjement. Hvert engasjement vurderes ihht størrelse, risikokategori og sikkerhetsdekning. For å modellere konsentrasjonsrisiko som følge av bransjesammensetning brukes HHI.

Beregningen blir utført i totalrisikomodellen. I tillegg vurderes konsentrasjonsrisiko som følge av geografi og som følge av verdifall i sikkerheter i fast eiendom.

7.3 Likviditetsrisiko

Definisjon:

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at vi ikke er i stand til å møte våre finansielle forpliktelser.

Styring og kontroll

Styret har vedtatt en strategi for likviditetsstyring som angir hensikt, styringsmål og risikotoleranse for styring av likviditetsrisiko. Strategien har som hovedformål å sørge for at konsernet har en forsvarlig likviditetsstyring som bidrar til å sikre konsernets evne til å innfri sine betalingsforpliktelser.

Likviditetsstrategien gjennomgås årlig av styret. Det har vært lagt særlig vekt på likviditetsrisiko og kommende nye regulatoriske krav til likviditetsstyring i banker.

Styret har fokus på at konsernet skal ha en finansstrategi som ivaretar konsernets tilgang til diversifiserte finansieringskilder og langsiktig funding. Styret har vedtatt en finansstrategi som angir hensikt, styringsmål og risikotoleranse for styring av likviditetsrisiko og markedsrisiko. Strategien har som hovedformål å sørge for at konsernet har en forsvarlig likviditetsstyring som bidrar til å sikre konsernets evne til å innfri sine betalingsforpliktelser.

Finansstrategien gjennomgås årlig av styret. Det har vært lagt særlig vekt på likviditetsrisiko og kommende nye regulatoriske krav til likviditetsstyring i banker.

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom å spre innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Det er fastsatt overordnet mål for likviditetsrisikotoleranse, herunder minstekrav til konsernets strukturelle likviditet, og minstekrav til "flyt" i et middels stresset scenario.

I den operative styringen av konsernets likviditetsrisiko anvendes i tillegg målkrav for likviditetsindikator 1 (i henhold til retningslinjer fra Finanstilsynet), langsiktig finansieringsgrad, innskuddsdekning og krav til likviditetsbufferkapital. Tilpasningen til Kommende LCR og NSFR krav skjer gradvis, og konsernet skal tilfredsstille kravene til LCR ihht opptrappingsplanen i Norge.

Innskuddsdekningen er viktig parameter for oppfølging av likviditetsrisiko, det vil si hvor stor andel av brutto utlån til kunder som er dekket ved innskudd fra kunder.

Styret har fastsatt minstekrav til innskuddsdekning og at andel langsiktige innlån i % av samlede innlån skal utgjøre et angitt minimum.

Prosesser i banken for vurdering av likviditetsrisiko.

Den løpende styringen av konsernets likviditetsområde utøves av Direktør Finans, som utøver sine fullmakter innenfor de retningslinjer, rammer og mål som er satt i konsernets finansstrategi og løpende fullmakter gitt fra finansutvalget. Gjennom styrets årlige revisjon av konsernets finansstrategi foretas en grundig vurdering av rammer og mål sett opp mot konsernets likviditetsrisiko.

Det er videre nedsatt et eget finansutvalg som løpende følger likviditetsrisikoutviklingen. Det foretas månedlig rapportering av status innenfor likviditetsrisikoområdet opp mot vedtatte rammer og mål for likviditetsstyringen til bankens styre.

Utover den løpende oppfølgingen av likviditetsrisiko, gjennomføres også en kvartalsvis overordnet vurdering av likviditetsrisiko i bankens ledergruppe, sammen med vurdering av øvrige risikoområder. Likviditetsrisiko vurderes også gjennom bankens årlige interne risikovurderingsprosess, og 2 ganger i året ved konsernets egen bedømming av nødvendig kapital for å dekke eksisterende risiko.(ICAAP)

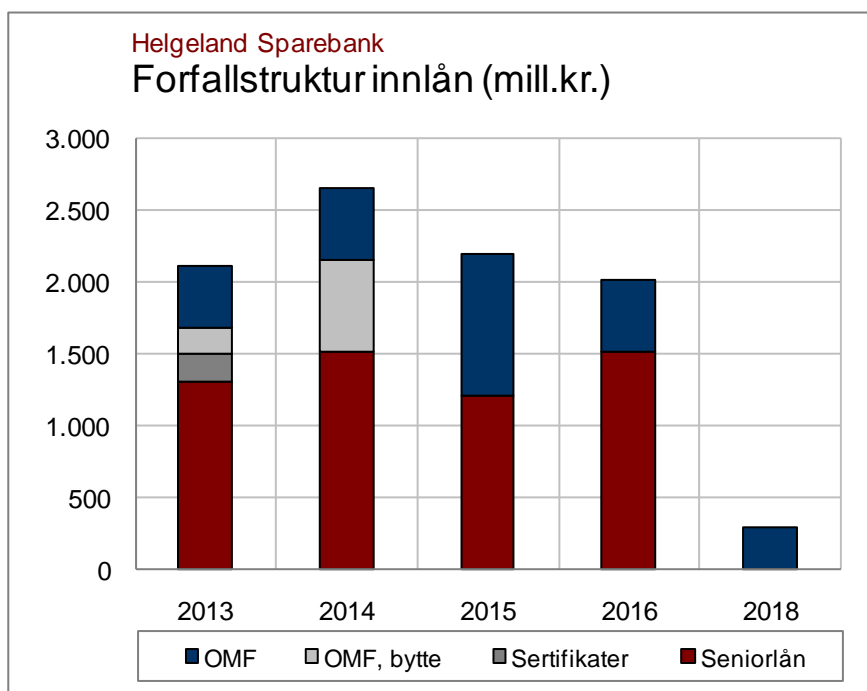
I konsernets ICAAP inngår også vurdering av likviditetsrisiko i 100 % eid datterselskap Helgeland Boligkreditt AS. Boligkredittselskapet leier inn tjenester fra banken, også på finansområdet. Bankens finansutvalg behandler boligkredittselskapets likviditetsutvikling og gjennomgår mnd. rapporter fra HEBO. Det er utarbeidet egen finansstrategi i boligkredittselskapet. Strategi i forhold til refinansiering av innlån i boligkredittselskapet behandles i HEBOs strategistyre møte.

Spesielle forhold som påvirker konsernets risiko.

Helgeland Sparebank har klart seg godt gjennom finanskrisen og har opprettholdt et høyt nivå på langsiktig finansiering. For å øke konsernets tilgang til finansieringskilder ble bankens heleide boligkredittselskap, Helgeland Boligkreditt AS, stiftet høsten 2008. Etableringen har gjort det mulig å ta i bruk obligasjoner med fortrinnsrett som et nytt finansieringsinstrument.

Bankens forfallsstruktur per 31.12.2012 er vist i diagram nedenfor.

Helgeland sparebank utfører også stresstester for å vurdere hvor lenge banken kan overleve et gitt scenario både referert til bankspesifikke kriser og markeds spesifikke kriser. Rammene i bankens finansstrategi gir begrensninger i hvor stor likviditetsrisiko som tillates.

Økonomisk kapital

Totalrisikomodelen er benyttet ved beregning av kapitalbehov. Banken har definert likviditetsrisikoen som økte refinansieringskostnader på bankens innlån. For beregning av kostnad likviditet har vi benyttet erfaringstall fra tidligere perioder med uro i finansmarkedet.

Det gjøres i tillegg en bedømming av konsentrasjonsrisikoen knyttet til likviditetsrisiko.

7.4 Markedsrisiko

Definisjon:

Markedsrisiko deles i 4 områder. Akksepriserisiko, dvs risiko knyttet til verdisingninger knyttet til bankens aksjeportefølje. Renterisiko, risiko for tap ved endring i markedsrenten. Kredittspreadrisiko, rente og innlånsportefølje, risiko for tap som følge av endret av avkastningskrav på utsteder. Valutarisiko, risiko for tap som følge av valutatap/posisjoner. Helgeland Sparebank er ikke valutabank, og er heller ikke gjennom andre posisjoner eksponert for valutarisiko.

Styring og kontroll

Styret har vedtatt en markedsrisikostrategi som fastsetter rammer og overordnet mål for konsernets markedsrisikotoleranse, samt rammer for rente-, kredittspread og aksjepriserisiko. Strategien revideres årlig. Konsernet har ikke aktiv handelsportefølje innenfor renter, aksjer eller valuta.

Renterisikoen styres mot det ønskede nivå gjennom rentebindingen på rentebærende verdipapirer og innlån (sertifikater og obligasjoner), samt ved bruk av rentebytteavtaler (renteswapper) for å redusere renterisiko knyttet til fastrentelån. Styret har fastsatt ramme for konsernets samlede renterisiko, og renterisikoen er vurdert til å være lav.

Banken har en relativt konservativ strategi for plasseringer i rentebærende verdipapirer, hvor hovedformålet er å sikre tilfredsstillende likviditetsreserver for banken. En konsekvens av dette har vært at konsernet regnskapsførte relativt lave tap på rentebærende verdipapirer under finanskrisen, og tilsvarende relativt lave gevinster på plasseringer i rentebærende verdipapirer i etterkant av krisen.

Konsernet har plasseringer i enkelte børsnoterte aksjer, aksjefond, egenkapitalbevis og øvrige aksjer. Bankens posisjoner i øvrige aksjer er i hovedsak strategisk motivert gjennom investeringer i aksjer i datterselskaper, produktselskaper og lokale investeringsselskaper. Markedsrisikoen knyttet til disse aksjeinvesteringene anses å være moderat.

Konsernets valutarisiko anses å være meget lav, da konsernet ikke har aktive valutaporteføljer.

Økonomisk kapital

Kapitalbehovet for markedsrisiko er beregnet etter standardmetoden i .h.t. minimumskravet i Pilar I. I tillegg er rammer for markedsrisiko i bankens finansstrategi lagt til grunn i Pilar II.

7.5 Forretningsrisiko

Styring og kontroll

Forretningsrisikoen styres gjennom strategiske analyser av bl.a. markedssituasjonen og mulige endringer i rammebetingelser. Helgeland Sparebank har fokus på faktorer som kan påvirke forretningsrisikoen i den overordnede risikovurderingen som er en del av bankens strategi prosess.

Økonomisk kapital

Beregning av økonomisk kapital tar utgangspunkt i volatiliteten i bankens inntekter og kostnader. Økonomisk kapital for forretningsrisiko inngår i konsernets prosess for vurdering av behov for økonomisk kapital etter Pilar II.